

PM Rotel II (Dnr KS 2025/265)

Boverkets rapport Uppdrag att främja en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn (2024:25)

Remiss från Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet
Remisstid den 14 maj 2025

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Jan Valeskog

Sammanfattning av ärendet

Boverket har fått i uppdrag av regeringen att ta fram förslag på hur utvecklingen till cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn kan främjas. Boverkets rapport innehåller både en kartläggning och analys av nuvarande förhållanden och ett antal förslag inom följande områden: 1) Utveckling av information och vägledning, 2) Utveckling av klimatdeklarationer, 3) Digitaliseringsförslag och 4) Resurs-hushållningsplan.

Boverket konstaterar att cirkulär ekonomi är ett snabbt växande kunskapsområde inom byggsektorn men att marknaden är omogen och att utvecklingen främst sker inom avgränsade satsningar. Övergripande ligger fortfarande återvinning och återbruk av material inom byggsektorn på en låg nivå. Boverket konstaterar också att det finns stora brister i statistik och att den linjära ekonomin är ett hinder för lönsamhet i cirkulära lösningar, eftersom den inte betalar sina miljökostnader. Vidare bedömer Boverket att digitalisering är en förutsättning för att nå en omställning av bygg- och fastighetssektorn till en cirkulär ekonomi. Kommuner pekats ut som en viktig aktör i Boverkets rapport.

Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet har remitterat rapporten *Uppdrag att främja en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn (2004:26)* bland annat till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholms Stadshus AB.

Exploateringskontoret har inkommit med ett kontorsyttrande som svar. Fastighetsnämnden avstår från att svara med hänvisning till att de inte har något att tillägga eller erinra gällande rapporten.

Stadsledningskontoret är i grunden positiva till samtliga av Boverkets förslag och bedömningen att digitalisering är en förutsättning för att åstadkomma en omställning till en cirkulär ekonomi i byggsektorn och att det finns stora behov av att systematisera och dela information.

Exploateringskontoret välkomnar att förslag tagits fram för att utveckla arbetet med omställningen till en mer cirkulär ekonomi i byggsektorn men upplever att det är otydligt huruvida mark- och anläggningsarbeten omfattas av utredningen eller inte och anser att detta behöver förtydligas.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden delar Boverkets bedömning att tidiga analyser vid fysisk planering har stor potential att skapa förutsättningar för ökad cirkularitet och ställer sig i huvudsak positiv till de förslag som Boverket för fram. Nämnden påtalar äve vikten av att Boverket får ett fortsatt uppdrag för att utveckla och främja cirkulärt byggande. Ur ett kommunalt perspektiv finns ett stort behov av mer och tydligare nationell styrning, stöd och vägledning inom området.

Stadsbyggnadsnämnden ställer sig i stort positiva till förslagen och instämmer med Boverket i att den viktigaste principen för att minska resursflöden, hushålla med resurser och minska avfallsmängderna i bygg- och fastighetssektorn är att använda befintliga byggnader så länge som möjligt.

Stockholms Stadshus AB ser positivt på att Boverket tar ett samlat grepp och fungerar som en samlande kraft för att främja en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn. Koncernstyrelsen konstaterar att den praktiska tillämpningen är förenad med utmaningar, bland annat när det gäller tillgång till återbrukat material, lagerhållning, logistik samt garanti och kvalitetsfrågor, vilka till stor del adresseras inom stadens pågående egna utvecklingsarbete.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Att utveckla arbetet med cirkularitet, återvinning och återbruk inom bygg- och fastighetssektorn är en bärande del i målsättningen att skapa en hållbar stad som kan fortsätta växa och utvecklas samtidigt som resursanvändning och klimatpåverkan minskar.

Jag ställer mig i stort positiv till de förslag som förs fram i Boverkets rapport, något som också återges i remissvaren från stadens nämnder och bolag. Det är välkommet

att utveckla klimatdeklarationerna så de även innefattar ombyggnationer, samtidigt bör referensvärden för fler ombyggnationsåtgärder tas fram, inte bara för vanligt förekommande energirenoveringsåtgärder, detta för att få större effekt av förslagen förändring.

Jag vill särskilt framhålla vikten av digitalisering och systematisering som en viktig förutsättning för att åstadkomma en omställning till en cirkulär ekonomi i byggsektorn. Det finns idag ett stort behov att systematisera, standardisera och dela information. Det är därför positivt att Boverkets rapport innehåller förslag om en resurshållningsplan för byggprojekt. Även om det inte ger kommunen en faktisk möjlighet att ställa krav på återbruk så kommer det bli tydligare hur aktörerna tänker sig hantera sina materialflöden inom bygg- och rivningsprocesserna, vilket ger bättre förutsättningar för att kunna bygga upp en fungerande marknad för återbrukat material. Tillgången på fungerande system och marknader för återbruk är idag ett av de större hindren som föreligger för att öka cirkulariteten inom byggsektorn. En fungerande marknad behöver samordnas på minst en regional nivå för att matchningen av material ska kunna ske effektivt. För att detta ska kunna åstadkommas krävs utöver ökad digitalisering och systematisering, samordning mellan flertalet aktörer, upplåtelse av mark och juridiska aspekter kopplat till kommunernas roll som en del av återbrukshandelen.

Stockholm den 7 maj 2025

Jan Valeskog

Bilaga

Remiss - Boverkets rapport Uppdrag att främja en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn (2024:25), dnr KS 2025/265-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Ärendet

Boverket har fått i uppdrag av regeringen att ta fram förslag på hur utvecklingen till cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn kan främjas. Boverkets rapport innehåller både en kartläggning och analys av nuvarande förhållanden och ett antal förslag inom följande områden: 1) Utveckling av information och vägledning, 2) Utveckling av klimatdeklarationer, 3) Digitaliseringsförslag och 4) Resurs-hushållningsplan.

Boverket konstaterar att cirkulär ekonomi är ett snabbt växande kunskapsområde inom byggsektorn men att marknaden är omogen och att utvecklingen främst sker inom avgränsade satsningar. Övergripande ligger fortfarande återvinning och återbruk av material inom byggsektorn på en låg nivå. Boverket konstaterar också att det finns stora brister i statistik och att den linjära ekonomin är ett hinder för lönsamhet i cirkulära lösningar, eftersom den inte betalar sina miljökostnader. Vidare bedömer Boverket att digitalisering är en förutsättning för att nå en omställning av bygg- och fastighetssektorn till en cirkulär ekonomi. Kommuner pekas ut som en viktig aktör i Boverkets rapport.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholms Stadshus AB.

Exploateringskontoret har inkommit med kontorsyttrande som svar. Fastighetsnämnden avstår från att svara med hänvisning till att de inte har något att tillägga eller erinra gällande rapporten.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 9 april 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Återvinning och återbruk är bärande principer för en stadsutveckling inom ramen för stadens klimatmål och ett centralt arbetsområde i Stockholms stads Klimathandlingsplan 2030.

Stadsledningskontoret är i grunden positiva till samtliga av Boverkets förslag. Stadsledningskontoret anser att det är bra att Boverket tar fram mål och en nationell strategi för omställning i sektorn och att det kan verka pådrivande. Framtagandet av information och vägledning kan också stärka övergången till ett mer resurseffektivt stadsbyggande. Stadsledningskontoret ser också mycket positivt på att utveckla klimatdeklarationer till att också omfatta ombyggnadsprojekt, men anser att fokus med fördel kan breddas till att inte endast omfatta vanligt förekommande energirenoveringsåtgärder, utan att referensvärden också kan tas fram för andra ombyggnadsåtgärder. Stadsledningskontoret delar bedömningen att digitalisering

är en förutsättning för att åstadkomma en omställning till en cirkulär ekonomi i byggsektorn och att det finns stora behov att systematisera och dela information. Det är exempelvis en förutsättning för att kunna bygga upp en fungerande marknad för storskaligt återbruk. Stadsledningskontoret ser särskilt positivt på förslaget om att ersätta krav på materialinventering i PBL med krav på en separat resurshushållningsplan och anser att det ger ett viktigt signalvärde och kan stärka förutsättningarna att matcha tillgång med efterfrågan på återvunnet och återbrukat material på marknaden. Stadsledningskontoret är också positiva till krav på demonterbarhet och förberedelser för återbruk i samband med tidsbegränsade bygglov.

Exploateringskontoret

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 31 mars 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Exploateringskontoret välkomnar att förslag tagits fram för att utveckla arbetet med omställningen till en mer cirkulär ekonomi i byggsektorn. Förslagen är i enlighet med stadens ambitioner och mål. Kontoret bedömer att förslagen skulle kunna leda till en ökad och mer effektiv återanvändning och återvinning.

Kontoret upplever att det är otydligt huruvida mark- och anläggningsarbeten omfattas av utredningen eller inte, då det nämns på ett fåtal ställen i rapporten. Detta skulle behöva förtydligas. Kontoret anser att förslagen är relevanta för såväl byggnader som mark- och anläggning.

Kontoret anser att det vore bra med framtagande av metoder, vägledningar och incitament med syfte att rivningar ska genomföras på sådant sätt att det blir möjligt att återbruka byggmaterial i så stor utsträckning som möjligt. Detta med anledning av att det i många projekt endast sker rivning, som inte är direkt kopplad till något ny- eller ombyggnadsprojekt. Kontoret ser positivt på Boverkets förslag att separera ut resurshushållningsplanen ur kontrollplanen, vilket kan underlätta att rivning sker på ett sätt som gynnar återbruk och återvinning.

De aktuella lagkraven inom området har medfört ökade åtaganden för kontorets verksamhet, även om det ännu inte fullt ut fått genomslag i alla tidigare startade projekt. Initialt kan införandet av nya arbetssätt, verktyg m.m. eventuellt innebära en något ökad tidsgång och därmed kostnad. Kontorets bedömning är dock att förslagen på sikt kommer att göra det lättare, effektivare och billigare för projekten att följa de lagkrav och miljömål som finns idag. Bedömningen är densamma oavsett om det gäller byggnader och/eller mark- och anläggning.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 april 2025 följande.

1. Miljö- och hälsoskyddsnämnden godkänner miljöförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Särskilt uttalande av Anders Edin (SD), se Reservationer m.m.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 31 mars 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar Boverkets bedömning att tidiga analyser vid fysisk planering har stor potential att skapa förutsättningar för ökad cirkularitet. Flera liknande åtgärder finns i stadens nya klimathandlingsplan.

Förvaltningen stödjer Boverkets förslag på hur PBL tydligare både kan möjliggöra och styra mot återbruk av byggprodukter. Detta då både bransch och kommuner i dagsläget ofta hävdar att PBL utgör ett hinder för cirkularitet. Kommunala plankontor bör uppmuntras att förlänga handläggningstiden för rivningslov för att på så sätt skapa bättre förutsättningar för avsättning av material.

Förslag 4. Resurshushållningsplan

Förvaltningen välkomnar Boverkets förslag att punkterna 5 och 6 i 10 kap. 6 § PBL (Genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder) flyttas till en egen bestämmelse om resurshushållningsplan.

Det ska finnas en kontrollplan för de flesta bygg-, rivnings- och markåtgärder som kräver lov eller anmälan. Denna ska fungera som ett kravställande dokument så att det går att verifiera att åtgärden kan antas komma att uppfylla samhällets krav. Rapporten konstaterar att ett hinder för återbruk är att ”det saknas kunskap om vad som krävs vid upprättandet av kontrollplanen” vilket förvaltningen instämmer i. Från kommunperspektiv ser vi hur krav i PBL på att ta fram en materialinventering i samband med kontrollplan sällan efterlevs och att återbruk därmed inte sker. Att bryta ut materialinventering ur paragraf 10 och kalla den för resurshushållningsplan ger mer tyngd åt återbruksfrågan. Ju mer specificerade innehålls- och formkraven på en resurshushållningsplan görs i regelverket desto bättre. Att på ett mer systematiskt sätt synliggöra resurser har ett viktigt signalvärde och standardiserade data kan förbättra möjligheterna för framtida återbruk av dessa resurser.

Tillsynsperspektiv av förslag kring resurshushållningsplan

Förvaltningen bekräftar rapportens problembild av att det råder otydligheter kring hur krav i PBL och miljöbalken (MB) bör hanteras och av vem, samtidigt som stadsbyggnadskontoren ofta saknar kompetens för att bedöma materialinventeringars kvalitet och de krav som ställs på dessa enligt miljöbalken. Tydlighet kring vem som är ansvarig för att upprätta en resurshushållningsplan är viktigt, samt vilken aktör som har ansvar i att följa planen. Ett framgångsrikt arbete med efterlevnad av parallella krav i PBL och MB kräver ökad samverkan mellan miljökontor och

stadsbyggnadskontor, vilket kan underlättas av de föreslagna ändringarna i regelverket.

Att stadsbyggnadskontoret ska kunna neka startbesked för en rivning vars resurshushållningsplan ej uppfyller krav i MB ser förvaltningen som positivt. Förvaltningen anser dock, till skillnad från Boverket, att även slutbesked bör kunna villkoras mot efterlevnad av resurshushållningsplan. Regleringen behöver tydligt signalera vikten av en avfallsförebyggande ansats i rivningsprojekt.

Demonterbarhet vid tidsbegränsade bygglov

Förvaltningen är positiv till krav på demonterbarhet och förberedelse till återbruk i samband med tillfälliga bygglov. Detta skulle påtagligt kunna bidra till livstidsförlängning av byggnadens ingående materiella resurser.

Förvaltningen är positiv till förslaget att utreda införande av producentansvar för vissa byggprodukter.

Kap 4. Kan PBL vara ett verktyg för cirkularitet?

Förvaltningen ställer sig tveksam till Boverkets slutsats att cirkularitet varken bör föras in som övergripande mål i PBL eller tydligare kopplas till regionplan, översiktsplan och detaljplan. Att cirkularitet och resurseffektivitet nämns på övergripande nivå i lagstiftning skulle utgöra en värdefull signal till samtliga aktörer i värdekedjan. Utredningen betonar vikten av ”att invanda linjära föreställningar och arbetssätt inom branschen utmanas och successivt ersätts av fler cirkulära affärsmodeller”. En ändring av målen i PBL i linje med detta framstår som motiverad.

Bygglov och cirkulärt byggande

Gällande bygglov konstaterar Boverket att det kan finnas skäl att överväga förändringar för att underlätta återbruk av byggprodukter. Utredningen menar att för skarpt ställda krav i bygglovsskedet kan motverka eller omöjliggöra återbruksmöjligheter som uppstår när bygget väl startat.

Förvaltningen stödjer förslaget att i tillämpningen av PBL gällande bygglov tillåta att vissa beslut skjuts till senare skede eller hålls öppna, om motivet är att möjliggöra återbruk. Det ligger i sakens natur att ett cirkulärt byggande, baserat på material tillgängliga i stunden för utförande, kräver mer tillåtande regeltillämpning och en högre grad av flexibilitet.

Rivningslov

Förvaltningen delar inte Boverkets bedömning att det är olämpligt att föreslå möjligheter att neka rivningslov av miljö- och klimatskäl. En sådan förändring skulle möjliggöra för kommuner att mer effektivt styra mot resurseffektivitet. Boverket konstaterar själva att omställningen till en mer cirkulär ekonomi i första hand innebär att minska rivningen av befintliga byggnader. I nuläget finns möjlighet att neka rivningslov på två grunder: 1) om en byggnad bedöms ha höga kulturhistoriska

värden eller 2) om en byggnad är skyddad enligt detaljplan. Förvaltningen anser att det vore positivt om kommuner kunde tillåtas att återopa även resurshushållningsaspekter för att neka rivningslov. Att systematiskt minska rivande är särskilt viktigt då rivning alltid är det minst cirkulära alternativet och den aktivitet som skapar störst materiell förlust. Förslagsvis borde system med omvänd bevisbörda kunna utredas, där rivningslov ges först när fastighetsägare kan bevisa att det ej är ekonomiskt försvarbart att anpassa och transformera en befintlig byggnad för att fylla nya funktioner och möta nya behov. Danmarks nya lagförslag kring varsam demontering och Oregon Portlands antirivningspolicy pekar i denna riktning och kan studeras för lärdomar och inspiration.

Egendomsskyddet

Förvaltningen anser att större rivningar - som alltid innebär betydande miljö- och klimatpåverkan och därmed är ett allmänt angeläget intresse - borde kunna motivera inskränkning av en enskild fastighetsägares äganderätt till förmån för allmänintresset.

Krav på att återbruka byggprodukter och material

Förvaltningen delar inte Boverkets bedömning att det inte är självklart att återbruk är det miljövänligaste alternativet vid långa transporter. IVL Svenska Miljöinstitutet har i en utredning för staden visat att återbruk som ersättning för nytillverkade material i princip alltid innebär en klimatbesparing och alltid en resursbesparing.

Kap 6. Digitaliseringsförslag

Förslag – Gemensam datamiljö för resurshushållning (B2)

Förvaltningen ser det som positivt att Boverket föreslår utvecklande av en gemensam nationell databas för resurshushållning. Det är förvaltningens uppfattning att standardiserad och för bransch, akademi och myndigheter tillgängliga data över byggnader, byggnadsdelar och byggprodukter och material kan accelerera cirkulära marknader. Initiativ för digitala materialöversikter finns påbörjade i både bransch och akademi men ett gemensamt nationellt system borde vara mer kostnadseffektivt. Förvaltningen anser att Boverket är en naturlig aktör att samordna utveckling av ett sådant system.

Förslag – Samordning av system/information (B3)

Förvaltningen anser att den viktigaste effekten av förslaget är möjliggörandet av heltäckande statistik om ombyggnationer och rivningar. Sådana uppgifter kan användas för kommuners interna uppföljning och analys av byggprojekts miljöpåverkan och resursförbrukning, något som idag försvåras på grund av avsaknad av data.

Förslag – Stöd för miljöbalkstillsyn (C1)

Förvaltningen ser det som positivt att informationsutbyte mellan byggnadsnämnd och miljönämnd kan underlättas genom förslaget.

Kap 7. Indikatorer

Förvaltningen delar uppfattningen att det råder brist på indikatorer för cirkulär ekonomi och ser därför positivt på föreslagna indikatorer. Av särskild nytta för styrningen av stadens stadsutveckling och miljöarbete vore indikatorer för materialflöden, fraktioner, och materialflöden i relation till förändringar.

Metodutveckling och nyckeltal

Förvaltningen ställer sig positivt till att Boverket får i uppdrag att bistå Naturvårdsverket i metodutveckling för statistik av mängden återbruk.

Förvaltningen vill även påtala vikten av att Boverket får ett fortsatt uppdrag för att utveckla och främja cirkulärt byggande. Ur ett kommunalt perspektiv finns ett stort behov av mer och tydligare nationell styrning, stöd och vägledning inom området.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 27 mars 2025 följande.

1. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.
2. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 26 februari 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Cirkularitet är en bärande princip i hur stadsutvecklingen i Stockholm ska genomföras inom ramen för klimatmålen. Detta bekräfts i den nyligen antagna klimathandlingsplanen och via flera av stadsbyggnadsnämndens pågående budgetuppdrag, bland annat om att se över möjligheterna till mer flexibla detaljplaner för att möjliggöra bland annat cirkularitet och återbruk. Det syns även i de pågående stadsutvecklingsprojekt som omfattar befintlig bebyggelse där bevarande och återbruk blivit en allt viktigare fråga och fler befintliga byggnader utreds, byggs om och byggs till istället för att rivas. Stadsbyggnadskontoret instämmer med Boverket i att den viktigaste principen för att minska resursflöden, hushålla med resurser och minska avfallsmängderna i bygg- och fastighetssektorn är att använda befintliga byggnader så länge som möjligt. Här har stadsbyggnadsnämnden och stadsbyggnadskontoret en roll att verka för att rivningar av funktionsdugliga byggnader undviks.

Stadsbyggnadskontoret tagit del av Boverkets remitterade rapport och har valt att lägga upp kommentarer utifrån de fyra förslag som Boverket presenterar i rapporten.

Förslag 1 – Utveckling av information och vägledning

Stadsbyggnadskontoret ser positivt på att Boverket utvecklar information, mål och strategi för den cirkulära omställningen och tror att det kan stärka övergången till ett mer cirkulärt och resurseffektivt stadsbyggande. Stadsbyggnadskontoret vill också

uppmärksamma att staden redan idag ingår i flera olika samverkans-, forsknings- och utvecklingsprojekt på temat cirkulärt byggande, tillsammans med andra kommuner, forskningsinstitut med flera. Inom ramen för dessa projekt tas ny kunskap fram och befintlig kunskap sammanställs och tillgängliggörs. Inom ramen för projektet ”Kraftsamling för cirkulärt byggande” tas exempelvis vägledning fram för hur detaljplane- och bygglovsprocesserna kan möjliggöra cirkulärt byggande och återbruk.

Förslag 2 – Utveckling av klimatdeklarationer

Stadsbyggnadskontoret ser positivt på att utveckla klimatdeklarationer för ombyggnation men undrar om det fokus på vanligt förekommande energirenoveringsåtgärder som Boverket lyfter kan bli för snävt. Kontoret tror att även referensvärden för andra ombyggnationsåtgärder borde kunna tas fram.

Förslag 3 – Digitaliseringsförslag

Stadsbyggnadskontoret har inte haft möjlighet att i detalj granska Boverkets digitaliseringsförslag men ser generellt att det finns ett stort behov av att inom ramen för ett mer cirkulärt samhällsbyggande digitalisera, systematisera och dela information inom befintliga processer. Det är avgörande för att exempelvis kunna accelerera möjligheterna till storskaligt återbruk och uppbyggnaden av en fungerande marknad för detta. En ökad digitalisering och insamling av data skulle också bidra till en ökad kunskap om materialflödena i processerna och därmed om hur potentialen för en högre grad av återbruk ser ut.

Förslag 4 – Resurshushållningsplan

Stadsbyggnadskontoret ställer sig positiv till en förändring av plan- och bygglagen som föreskriver framtagande av en resurshushållningsplan med innehåll enligt förslaget från Boverket. Även om det inte ger kommunen någon faktiskt möjlighet att ställa krav på återbruk eller liknande så kommer det bli tydligare hur aktörerna tänker sig hantera sina materialflöden inom bygg- och rivningsprocesserna. Som nämnts ovan kan informationen från dessa dokument, i synnerhet i systematiserat digitalt format, också användas för matchning mot efterfrågan av material på marknaden.

Kontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden godkänner kontorets utlåtande som svar på remissen.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 28 mars 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Koncernledningens synpunkter

Koncernledningen anser, i likhet med flertalet dotterbolag, att det är positivt att Boverket tar ett samlat grepp och fungerar som en samlande kraft för att främja en cirkulär ekonomi i bygg och fastighetssektorn. Det finns ett brett stöd för de

föreslagna insatserna kring digitalisering, gemensamma indikatorer samt vägledning och kunskapshöjande åtgärder. Koncernledningen delar samtidigt dotterbolagens uppfattning att den praktiska tillämpningen är förenad med utmaningar, bland annat när det gäller tillgång till återbrukat material, lagerhållning, logistik samt garanti och kvalitetsfrågor, vilka till stor del adresseras inom stadens pågående egna utvecklingsarbete.

Flera av de föreslagna åtgärderna, särskilt kring indikatorer, digitalisering och cirkulära flöden, bedöms ligga i linje med det arbete som nu intensifieras inom koncernen för att uppfylla kraven i EU:s direktiv om företagens hållbarhetsrapportering, Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). Exempelvis efterfrågar både Boverket och CSRD spårbarhet i materialflöden och återbruk, vilket kan stödjas av digitala loggböcker, gemensamma nyckeltal och uppföljningssystem.

Koncernledningen anser i likhet med dotterbolagen att förslagen behöver förtydligas vad gäller roller, ansvar och omfattning, särskilt med hänsyn till ekonomiska förutsättningar och skillnader mellan olika fastighetstyper. Förtydliganden efterfrågas även kring kommunens roll i återbrukshandel och upplåtelser av mark, liksom juridiska aspekter enligt kommunallagen. Det är också viktigt att undvika målkonflikter, till exempel mellan återbruk och andra tekniska krav. Ett utökat producentansvar för byggmaterial bedöms som ett viktigt steg mot ökad cirkularitet och bör utredas vidare. För ytterligare synpunkter hänvisar koncernledningen till respektive dotterbolags remissvar i sin helhet.

Underremisser

Stockholms Hamn AB svar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholms Hamn ser positivt på de förslag som presenteras i Boverkets rapport och bedömer att de ligger i linje med stadens mål om ett mer cirkulärt och resurseffektivt byggande. Bolaget arbetar aktivt med hållbar omställning inom både hamninfrastruktur och fastighetsförvaltning, och har under flera år haft en hög andel materialåtervinning i sina projekt. De föreslagna insatserna kring information, digitalisering samt utveckling av klimatdeklarationer och resurshushållningsplaner bedöms kunna stödja det arbetet ytterligare.

Stockholms Hamn välkomnar särskilt ökad kunskapsspridning och utveckling av digitala verktyg för att underlätta återbruk, men framhåller att framtida krav måste utformas så att de är proportionerliga och hanterbara. Krav som riskerar att bli för resurskrävande kan påverka byggtider och kostnadsutveckling, vilket bör beaktas vid fortsatt regelutveckling inom området.

AB Svenska Bostäder svar har i huvudsak följande lydelse:

Svenska Bostäder ställer sig positivt till Boverkets rapport och ser det som värdefullt att myndigheten agerar som en samlande kraft i arbetet med att främja en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn. Bolaget lyfter behovet av branschsamverkan

och gemensamma strukturer för att skapa riktning och genomslag i omställningen. Särskilt prioriterat anses utveckling av information, vägledning och gemensamma indikatorer för uppföljning.

Svenska Bostäder framhåller vikten av att nyttja befintliga byggnader i större utsträckning, men pekar på att dagens regelverk ibland kan motverka återbruk. Exempelvis kan äldre material och byggstandarder inte alltid leva upp till moderna krav på ljusinsläpp eller ljudisolering. Bolaget efterlyser därför en översyn av regelverket för att möjliggöra undantag eller justeringar som främjar återanvändning. Behov finns även av att utveckla marknadsförutsättningarna för återbruk, inklusive lösningar för mellanlagring och avyttring. Producentansvar, livscykelanpassade materialval och kompetenshöjning i hela byggprocessen lyfts som viktiga faktorer för att lyckas med omställningen till ett mer cirkulärt byggande.

Stockholm Vatten och Avfalls svar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholm Vatten och Avfall välkomnar Boverkets arbete med att främja en cirkulär ekonomi inom bygg- och fastighetssektorn, men lyfter att rapporten i begränsad utsträckning behandlar byggavfall som omfattas av kommunalt ansvar. Bolaget lyfter särskilt behovet av att stödja den försörjande sidan av återbruksaffären och framhåller vikten av att utveckla verktyg som belyser dess klimat- och resursmässiga mervärden.

Förslaget om att utreda producentansvar bedöms vara viktigt, men bolaget framhåller att ansvarsfördelningen i praktiken kan bli komplex och riskera att belasta både kommuner och producenter administrativt. Förtydliganden efterfrågas även kring kommunens roll i återbrukshandel och upplåtelse av mark, liksom juridiska aspekter enligt kommunallagen. Bolaget understryker vikten av att ekonomiska styrmedel, såsom avfallsskatter, är träffsäkra och styrande snarare än enbart inriktade på att generera intäkter.

Stockholm Vatten och Avfall ser positivt på digitaliseringsförslagen, men pekar på risken att genomförbarheten påverkas av bristande digital mognad i sektorn. Att utgå från etablerade system och standarder ses som viktigt för genomförandet. Bolaget betonar också vikten av loggbokssystem för att hantera kemiskt innehåll i byggprodukter. Slutligen efterfrågas fortsatt kontroll och valfrihet vid användning av cirkulära byggmaterial i kontakt med dricksvatten och inom reningsverk, där krav på hälsa och hållfasthet är avgörande.

Stockholm Parkerings svar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholm Parkering ställer sig positiv till Boverkets förslag och anser att de är välgrundade och angelägna för att främja en mer cirkulär byggsektor. Samtidigt pekar bolaget på utmaningar med att tillämpa digitala standarder och dokumentationskrav på befintliga byggnader, där sådan information ofta saknas. Att retroaktivt ta fram den dokumentation som krävs bedöms vara komplext och tidskrävande.

Bolaget menar att digitala lösningar och standarder sannolikt får störst genomslag först på längre sikt, när nyare byggnader når ombyggnadsfas. För att öka återbruket

på kort sikt behövs därför andra kompletterande åtgärder. I övrigt har Stockholm Parkering inga synpunkter på rapporten.

Skolfastigheter i Stockholm AB:s svar har i huvudsak följande lydelse:

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) ser positivt på Boverkets rapport och delar bilden av att bygg- och fastighetssektorns omställning till en cirkulär ekonomi är nödvändig för att minska klimatpåverkan. Bolaget välkomnar särskilt ambitionen att prioritera bevarande av befintliga byggnader och att genom design och planering möjliggöra framtida återbruk. Ekonomiska styrmedel, vägledning och digitala lösningar ses som viktiga verktyg för omställningen under förutsättning att de är träffsäkra, förutsägbara och utformas i samverkan med branschen.

SISAB betonar vikten av kunskapsförsörjning, särskilt kring bevarandetekniker som riskerar att gå förlorade. Bolaget ser positivt på införandet av resurshushållningsplaner i plan- och bygglagen men framhåller att kontroll och tillsyn behöver förtydligas. Gällande föreslagna indikatorer för att följa omställningen förespråkar SISAB att data hämtas från redan befintliga informationsflöden för att undvika ny rapporteringsbörda. Även behovet av tydligare tidsangivelser för genomförande av föreslagna åtgärder lyfts.

AB Familjebostäders svar har i huvudsak följande lydelse:

Familjebostäder ser positivt på Boverkets rapport och anser att den fångar viktiga aspekter för att främja en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn. Bolaget välkomnar särskilt att digitalisering lyfts fram som en nyckelfaktor för att möjliggöra utvecklingen, men anser att rapportens förslag bör kompletteras med en utredning om producentansvar för byggprodukter och byggmaterial.

Familjebostäder menar att avsaknaden av producentansvar är en central orsak till att byggavfallsmängderna inte minskar, trots insatser från fastighetsägare och byggherrar. Genom ett tydligare ansvar för producenterna skulle incitament kunna skapas för att minska spill, återföra material i produktionskedjan och minska uttaget av jungfruliga resurser. Bolaget föreslår därför att Boverket och Naturvårdsverket ges i uppdrag att utreda ett sådant producentansvar som en del av omställningen till en mer cirkulär byggsektor.

Micasa fastigheter svar har i huvudsak följande lydelse:

Micasa Fastigheter ställer sig positivt till Boverkets rapport och ser ett värde i att Boverket fungerar som en samlande aktör för att driva omställningen mot en mer cirkulär bygg- och fastighetssektor. Bolaget framhåller vikten av att det fortsatta arbetet sker med hänsyn till olika aktörers förutsättningar och lyfter behovet av stöd även till mindre aktörer.

Micasa ser behov av anpassade ekonomiska styrmedel och efterlyser en tydligare analys av hur omställningen påverkar bostadshyressektorn, där begränsade intäktsmöjligheter kan försvåra investeringar i cirkulära åtgärder. Bolaget lyfter också

vikten av att mål och indikatorer utformas med realism och koppling till befintliga direktiv, som CSRD, samt att särskilda hänsyn tas till äldre byggnader. Andra synpunkter gäller bland annat behovet av tydliga loggböcker för material, differentiering mellan fastighets- och byggbolag samt frågor om kvalitet, garantier och fungerande marknadsplatser för återbruk.

AB Stockholmsshems svar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholmshem välkomnar Boverkets rapport och anser att den belyser viktiga frågor för omställningen till en mer cirkulär bygg- och fastighetssektor. Bolaget ser positivt på att Boverket kan fungera som en samlande kraft i arbetet med att utveckla gemensamma mål och nyckeltal, samt på att digitalisering lyfts fram som en nyckelfaktor för omställningen.

Stockholmshem framhåller att hinder såsom garantifrågor, lagerhantering och begränsad tillgång till återbruksmaterial behöver hanteras för att etablera en fungerande återbruksmarknad. Bolaget betonar även vikten av långlivade materialval, och ser ett behov av att utreda producentansvar för byggprodukter för att minska byggavfall och öka resurseffektivitet. Som grundläggande princip lyfter bolaget att befintliga byggnader bör användas i så stor utsträckning som möjligt, och att regelverket kan behöva ses över för att möjliggöra ökat återbruk och bevarande.

S:t Erik Markutvecklings svar har i huvudsak följande lydelse:

S:t Erik Markutveckling ser positivt på Boverkets förslag för att främja en mer cirkulär bygg- och fastighetssektor, men efterlyser en tydligare belysning av målkonflikter mellan återbruk och stadsutveckling. Bolagets fastigheter är i huvudsak förvärvade i syfte att möjliggöra ny stadsstruktur, vilket ibland kräver rivning eller omfattande ombyggnation.

Bolaget lyfter erfarenheter från ett större ombyggnadsprojekt i det gamla Prippsbryggeriet i Bromma, där återbruk, miljösanering och hållbara materialval står i centrum. Ett återbrukslager har etablerats i samarbete med Arbetsmarknadsförvaltningen. Utmaningar som identifieras är bristande produktinformation, logistik kring leverans och restaurering, samt otydliga regler kring garantier och ekonomisk redovisning. Bolaget anser att digitalisering, utbildning och tydliga riktlinjer är centrala faktorer för att skala upp återbruket i sektorn.

Reservationer m.m.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Särskilt uttalande av Anders Edin (SD)

Sverigedemokraterna har läst Boverkets rapport "Uppdrag att främja en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn" och vill understryka några kompletterande aspekter för att säkerställa såväl miljömässig som ekonomisk hållbarhet.

För det första välkomnar vi förslaget om en särskild resurshushållningsplan som ersätter dagens materialinventering. En tydligare och standardiserad plan skapar bättre förutsättningar för återbruk och spårbarhet av byggmaterial, vilket i förlängningen kan stärka den svenska återbruksmarknaden.

Det är dock avgörande att regelverket formuleras så att även små och medelstora entreprenörer kan följa det utan oproportionerlig administrativ börda samt ökade kostnader för verksamheten.

Vidare vill vi understryka att återbruk inte bara är en miljöfråga utan även en fråga om nationell och regional ekonomi.

Vi efterlyser därför kostnad–nyttoanalyser som visar hur stor klimat- och ekonomisk vinst en framgångsrik implementering av resurshushållningsplaner kan ge för enskilda projekt och i större skala.

Slutligen vill vi Sverigedemokrater framhålla betydelsen av tydligare nationella styrmedel som kombineras med ett starkt kommunalt självbestämmande. Boverkets roll som samordnare av vägledning och metodutveckling är central, men framgången beror på att dialogen med kommuner, näringsliv och forskningsinstitutioner fortsätter – så att lösningarna blir praktiskt tillämpliga, kostnadseffektiva och långsiktigt hållbara.